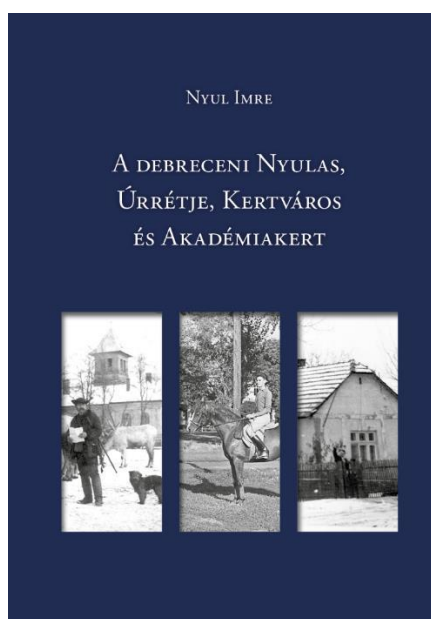

<https://doi.org/10.59424/debreceniszemle/2026/34/1/125-128>

Legelőtől méntelepig, laktanyától lakótelepig és tovább

Nyul Imre: *A debreceni Nyulas, Úrrétje, Kertváros és Akadémiakert*.
Debrecen: szerzői magánkiadás, 2025.

Az elmúlt évszázadokban és napjainkban is számtalan szakember kutatta, kutatja Debrecen településtörténetét. A tolluk nyomán megjelenő, idővel forrásértékűvé nemesedő munkák értékét mindenkor

nagyban befolyásolta az aktuálisan elérhető levéltári, irodalmi vagy egyéb forrás sokszínűsége, pontossága, hitelessége. A sohasem lezárható településtörténetben a lappangó adatok felkutatása, értő elemzése, publikálása újabb és újabb adatokkal bővíti az addigi ismereteket, esetenként akár új fejezeteket is megnyithat a történetírásban. Az eddig ismert helytörténet összefoglaló vagy részleteket tárgyaló kiadványai sorában újabb fejezetet nyitott Nyul Imre helytörténet-kutató hatalmas vállalkozása, a debreceni városrészek történetét, életét bemutató könyvsorozatával, amelynek legújabb gyöngyszemét vehettük kézbe. A 192 oldalas, történeti térképekkel, kétszáznál több fényképpel, dokumentum-másolatok sokaságával, táblázatokkal, névlistákkal gazdag írásmű, hasonlóan az eddigiekhez, szerzői magánkiadásban, részben az MTA TABT

Debreceni Területi Bizottsága pályázatán elnyert támogatással látott napvilágot.

Nyul Imre Debrecen egykori zárt szőlőskertjeinek történeti és személyes emlékeit feltáró kutatásai sorában ezúttal a város északnyugati területén a Füredi úttól északra és a Böszörményi úttól nyugatra elterülő, továbbá utóbbinak a Doberdó utcán kívül eső részeit egybekapcsolva vette górcső alá. Ahogy a szerzői bevezetőben is olvasható, a címben megjelölt Nyulas, Úrrétje, Kertváros és Akadémiakert mai belterületi városrészek együttes bemutatását közös történetük indokolja, a régmúltban egybetartozó ősi Nyulas aktuális felosztását, a részek hivatalos elnevezéseit követi.

Az I. és a II. fejezet a még *osztatlan Nyulas* homályba vesző elnevezés-történetét, az ősi legelő szétदारabolását, a létrejött új városrészek pontos lehatárolását, a fellelt régészeti emlékeket, a térség használati viszonyainak változásait ismerteti. Ezt követően a terület államvasúti és közúti (pl. villamos-) vonalait, a közösségi és magán közlekedés mindenkori viszonyait járja körül a szerző.

A III–VI. fejezet témája, sorrendben a *Kertváros*, *Akadémiakert*, *Úrrétje* és az „új” *Nyulas* városrészek gazdag leírása. Az egymáshoz hasonló szerkezetű fejezetekben az adott terület kialakulásáról, ottani építkezésekről, lakóházakról, nagyobb létesítményekről, intézményekről olvashatunk. Valamennyiben visszatérő elem a városrészek

belüli „élet” bemutatása, benne például egy-egy intézmény története vagy éppen pontos cím megjelöléssel meglévő, esetenként már eltűnt házak építésének eseményei, unikális fényképek, tulajdonosaik, lakóik ismertetésével. Ily módon elevenedik meg egyebek között a Nyulas csapszék, a barom- és lóvásártér, a m. kir. Méntelep, a Kossuth laktnya, a lóversenypálya, az úrkocsisegyleti ügetőpálya, a honvédségi barakkok, a nyulasi repülőtér, az Agrártudományi Egyetemből alakult egyetemi campus, az iskolák és más intézmények gondosan felkutatott és dokumentált története. Itt külön érdekesség, hogy az eddig csupán írásos emlékekből ismert, ún. „fekete barakkok” pontos helyét először sikerült hitelt érdemlően bemutatni. Szintén hiánypótló információk tárháza a városrészek közterületein fellelhető művészeti alkotások, szerzőkkel, keletkezési évükkel pontosan adatolt, leltárszerű ismertetése. A tárgyalt városrész közterületeinek elnevezéséről is egyedi formájú és tartalmú feljegyzéseket olvashatunk, ahol a névadó személy életrajzát a fényképe is színesíti.

A VI. fejezet a *visszaemlékezések* tárháza. A személyes, meleg hangvételű írások és a csatolt családi fényképek segítségével ízelítőt kapunk az akkor még gyermekkorú visszaemlékezők szemszögéből egyebek közt a méntelep, a baromvásártér, a katonai barakktelep, a vasúti megálló, a nyulasi iskola és az óvoda hajdani életéből. Úgyszintén nyulasi

ifjúkorát idézi fel egy másik visszaemlékező, aki a játékos idők ismeretése után, helytörténeti kutatóként a 2. világháború ottani eseményeit, emlékeit is közli írásában. A távolabbi emlékek mellett a közelmúlt világa is megelevenedik: családi fotókkal színesített, érzelmekkel fűtött mondatokat olvashatunk a még szinte falusias környezetről, majd arról is, miként élték meg az akkori fiatal családok a kis házak és nagy kertek helyén létesült panelházak összkomfortos lakásaiba átköltözést és azt a merőben új világot. Az egyik, szintén házi fotóalbumból előkerült képekkel illusztrált visszaemlékezésben részletes ismertetést találunk a két háború között hadirokkantak elhelyezésére létrejött Úrrétje városrész lakónegyedéről, az ott élőkről, a térség változásairól, mai viszonyairól. Egy másik, szintén gyermekkori emlékeket felidéző írásban a Doberdó utcától északra elterülő részen, a valamikori lóversenypálya és környéke, zömmel kertművelésű telkeinek világa elevenedik meg. Ez az a terület, amelyben, egyebek között a javítóintézetté alakult ún. leánynevelő, a Kós Károly nevét viselő középiskola, a látássérült gyermekek intézménye is létesült a hajdani nagy kertek között. A következő visszaemlékezés Kertváros utcáiba, házaiba kalauzolja az olvasót, szinte leltárszerű felsorolásban megidézve pl. az Akadémia utca házait, lakóit. A könyvfejezetet az egyik, gyermekként szintén e környéken élt visszaemlékező szép novellája zárja, amely egyebek mellett a fogyatékkal

élő gyermekek Böszörményi úti intézményét, és annak egy lakóját idézi elénk.

Lényeges és igen fontos része a kiadványnak a kutatások során felhasznált irodalom jegyzéke, benne a 45 könyvészeti kiadvány címe, a folyóiratok, periodikák listája, a hivatkozott közgyűjtemények, honlapok felsorolása és a személyes adatközlők névsora. A könyv külön fejezete a tartalomjegyzéket követő mellékletek gyűjteménye. Közöttük, elsőként 1931-ből a kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági címtárból a tárgyalt városrészekhez feljegyzettek névadatait találjuk. A második táblázat Debrecen 1940-es címtárából, lakcímes rendben sorolja fel a városrész lakóingatlanjainak tulajdonosait. A 3. melléklet az 1913-tól telefonnal rendelkező magánszemélyek és intézmények korszakok szerinti felsorolásával ad ízelítőt a térség legkorábbi elektro-kommunikációs fejlettségéről. A 4. melléklet hat oldalán az 1846 és 2009 közötti időszak sajtójában fellelt, a tárgyalt térséggel kapcsolatban megjelent cikkek és hirdetések közül kiemeltek fakszimile képei jelennek meg. A könyv utolsó 12 oldala a színes 5. melléklet, amelyben a felhasznált és hivatkozott nyomtatott és kéziratok térképek, továbbá fotók láthatók.

A címben jelzett négy debreceni városrész történetét és életét bemutató írásmű szerencsésen ötvözi a mélyen személyes emlékeket, köztük esetenként a szerző élményeit és a gondos kutatással feltárt, szigorúan hitelesített történeti tények hosszú

sorait. Ezeken túl a remek szerkesztéssel beillesztett gazdag és nagyobb részben most először publikált képanyag különleges élményt kínál egy mára zömmel letűnt életforma vizuális visszaidézésével.

Általánosságban megállapítható, hogy a gondos levéltári és egyéb hivatkozásokkal hitelesített adatok forrásértékűvé emelik a könyvben megjelenő információkat, a szakmai közönség biztos kalauzra talál benne. A

helytörténet laikus szerelmeseinek, a Debrecen múltjára fogékony érdeklődőknek pedig a bensőségesen megfogant hangú személyes közlések és a gazdag képanyag kínál izgalmas múltbeli utazást Nyul Imre legújabb könyvének oldalain.

Papp József

helytörténész, nyugdíjas
főmunkatárs

Polgármesteri Hivatal, Debrecen